

Juridiska fakultetsstyrelsen
Universitetslektor Yana Litins'ka
Professor Titti Mattsson

Medicinska fakultetsstyrelsen
Professor Jonas Björk

Rektor vid Lunds universitet
Utredare Karin Tjärnström

Remiss: Ett samordnat vaccinationsarbete (SOU 2024:2)

S2024/00096

Juridiska fakultetsstyrelsen och Medicinska fakultetsstyrelsen, som har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av universitetslektor Yana Litins'ka och professor Titti Mattsson vid den Juridiska fakulteten samt professor Jonas Björk vid den Medicinska fakulteten.

I SOU 2024:2 ges förslag på förenklingar och förtydliganden av smittskyddslagen angående nationella vaccinationsprogram och ett utökat ansvar för registrering av vaccinationer i den nationella vaccinationsregister enligt lagen om register över nationella vaccinationsprogram m.m som ska omfatta regionala vaccinationsprogram.

De båda fakultetsstyrelserna välkomnar som helhet förslagen till förbättrad samordning av vaccinationsarbetet i Sverige, men anser att vissa delar av förslagen bör ses över och klargöras inför den fortsatta beredningen.

Begrepp "etiskt hållbart" i det föreslagna 2 kap. 3b § smittskyddslagen

Utredningen föreslår att den nuvarande bestämmelsen i 2 kap. 3 e § smittskyddslagen ska upphävas och ersättas med en ny lydelse som innebär att tre kriterier för bedömning av huruvida vaccinationer ingår i det nationella vaccinationsprogrammet som huvudregel. Enligt förslaget till 2 kap. 3 c § smittskyddslagen omfattas även andra vaccinationer av det allmänna vaccinationsprogrammet, om dessa är etiskt hållbara och det föreligger särskilda skäl för detta. Förslaget till ändringen innebär bland annat att kriteriet "vara hållbart från etiska och humanitära utgångspunkter" ersätts med "vaccinationsprogrammet är etiskt hållbart". Begreppet "etiskt hållbart" förklaras emellertid inte i texten på annat sätt än genom en hänvisning till Agenda 2030, och där framför allt målet att säkerställa hälsosamma liv lyfts fram. Det är dock relevant i detta sammanhang att påpeka att Agenda 2030 inte innehåller några definitioner av vad som bör innefattas i begreppet "etiskt hållbart". Begreppet "hållbarhet" omnämns också i flera internationella dokument, inklusive EU-rättsliga, och har i juridisk doktrin kategoriserats som oenhetligt och inkonsekvent (se Loxa A. Sustainability and EU Migration Law: What Place for Migrants'

Rights. Lund: MediaTryck Lund, 2023, s. 84 ff). Eftersom ”etiskt hållbart” av denna anledning inte är ett tydligt definierat begrepp, anser vi att detta kriterium skulle behöva tydliggöras. Här är det oklart om utredningen föreslår att det sker en etisk risk-nyttja bedömning, eller om även andra principer bör väga in i en sådan prövning. Eftersom SOU:n hänvisar enbart till mål 3 Agenda 2020 infinner sig frågan om det bara är möjligheten att uppnå positiva förpliktelser kopplade till rätten till hälsa som ska tas hänsyn till eller om även andra principer ska beaktas.

Utredningen specificerar inte heller vilka särskilda skäl som ska tas i beaktande enligt den föreslagna 3 c § smittskyddslagen. Den konstaterar enbart att dessa ska tillämpas restriktivt (s. 246). Vi håller med om att möjligheter för en utvidgning av vaccinationsprogrammet för olika typer av vacciner är centralt under kriser. Men eftersom varje kris är olika uppstår frågan om denna innebörd kommer att vara tillräckligt hjälpsamt för möjligheten att utvidga inkluderingen av vacciner i det nationella vaccinationsprogrammet vid en kommande kris. Det hade möjligen varit tillräckligt att det i nämnda istället framgår att Regeringen får meddela föreskrifter om vilka andra vacciner som ska ingå i det nationella vaccinationsprogrammet.

Personkrets enligt 2 kap. 3 d § smittskyddslagen

Utredningen föreslår att regioner ska erbjuda vaccinationer som ingår i nationella vaccinationsprogram enbart till de personer som omfattas av 8 kap. 1 §, med andra ord, de som är folkbokförda i en viss region. Det bör dock påpekas att regionens ansvar för hälso- och sjukvård vanligen är bredare än den nämnda kategorin. Regioner ska även erbjuda hälso- och sjukvårdsinsatser för personer enligt 8 kap. 2 § HSL, asylsökande och papperslösa som vistas i en region. Omfattningen av den vård som dessa andra grupper är berättigade till är inte sällan begränsad, bland annat till så kallad ”vård som inte kan anstå” för vuxna, och det står inte klart om vaccinationer omfattas av sådant begrepp. Barn bör i princip få tillgång till alla vaccinationer, såsom svenska barn. Precis som i fallet med Covid-19 är frågan om vaccinationer framför allt en fråga om folkhälsa. Denna fråga aktualiserades under Covid-19 pandemin, då svensk hälso- och sjukvård tillhandhöll avgiftsfria vaccinationer med syftet att bekämpa pandemin för alla, oavsett migrationsstatus. Om syftet med utredningsförslaget är en förenkling av procedurer i förhållande till nationella vaccinationsprogram, menar vi att formuleringen bör ändras i den föreslagna 2 kap. 3 d § smittskyddslagen, så att alla personer som regionerna har ansvar för, såsom asylsökande, kan inkluderas i det nationella vaccinationsprogrammet med syftet att främja folkhälsan för hela den svenska befolkningen.

Vaccinationer som ska inkluderas i vaccinationsregister enligt 1 § förslag till lag om ändring i lagen (2012:453) om register över nationella vaccinationsprogram m.m.

Utredningen föreslår att vaccinationer som innefattas i nationella och regionala vaccinationsprogram ska ingå i vaccinationsregistret. Vi välkomnar att utredaren föreslår en utökad registrering av vaccinationsinsatser i det nationella vaccinationsregistret. Utvidgningen innebär förbättrade möjligheter till forskning och andra epidemiologiska undersökningar av vaccineffekter, biverkningar samt möjligheter att studera geografiska och sociodemografiska skillnader i vaccintäckning. Den föreslagna utvidgningen gör det möjligt att utvärdera interventioner och andra åtgärder som syftar till ökad och mer jämlik vaccintäckning, och ger förbättrade möjligheter till monitorering av befolkningens sårbarhet för infektionssjukdomar.

Det är dock beklagligt att förslaget begränsar sig till skyldigheten att rapportera rörande vaccinationer som tillhandahålls inom ramen för dessa program och inte också inkluderar vaccinationer som erhålls privat från annan vårdgivare. Det kan

påpekas att FN:s barnkommitté av sina kommentarer har uttryckt att för att säkerställa kvalitetskomponenten för rätten till hälsa i samband med vaccinationer, är det viktigt att staten tar ansvar för dokumentation av alla vaccinationsdatum och inte lägger detta ansvar på vårdnadshavare eller patienter (se t.ex. FN:s barnkommitté, Concluding observations: Slovakia, U.N. Doc. CRC/C/SVK/CO/2 (July 10, 2007), p. 49–50).

Vi anser även att denna begränsning riskerar att hämma forskning och andra epidemiologiska undersökningar av effekter och biverkningar av andra viktiga vaccinationsinsatser i befolkningen. Förslaget kan också fortsatt begränsa Sveriges möjligheter att leverera heltäckande data till internationella jämförelser.

Vaccinationsinsatser som riktas till vård- och omsorgspersonal kommer enligt förslaget inte att kunna följas upp, ej heller andra vaccinationsinsatser som görs inom företagshälsovården. Begränsningen innebär vidare att regioner som valt att genomföra en vaccinationsinsats som ett regionalt vaccinationsprogram inte direkt går att jämföra med regioner som inte infört motsvarande program. Detta eftersom vaccinationer till en preciserad målgrupp som genomförs i klinisk rutin utanför regionala program enligt förslaget inte kommer att registreras i det nationella vaccinationsregistret.

Mot denna bakgrund hade vi hellre sett en mer långtgående utökning av registreringen av vaccinationsinsatser i det nationella vaccinationsregistret. Vi hade gärna sett att utredningen mer ingående beaktat möjligheten att registrera alla vaccinationer oavsett syfte i ett register, i likhet med det nationella läkemedelsregistret som innehåller uppgifter om alla läkemedel som hämtats ut mot recept på apotek. En annan möjlighet som hade kunnat utredas mer ingående vore att bemyndiga regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att till varje tid utfärda närmare föreskrifter om vilka sjukdomar, snarare än vilka vaccinationsprogram, som ska ingå i registret.

Begrepp ”annat identifikationsnummer” i 7 § förslag till lag om ändring i lagen (2012:453) om register över nationella vaccinationsprogram m.m

Utredningen föreslår att istället för att dokumentera samordningsnummer, ska personnummer eller ”annat identifikationsnummer” dokumenteras i registret. Begreppet ”annat identifikationsnummer” förklaras inte i SOU:n. Vi välkomnar förslaget att dokumentation av vaccinationer sker rörande personer som saknar samordningsnummer. Hälso- och sjukvården är skyldig att tillhandahålla insatser även för personer som saknar person- eller samordningsnummer. I dessa fall utfärdar därför regionerna reservnummer. Det vore klargörande om det framgår av definitionen av begreppet ”annat identifikationsnummer” att häri ingår även sådana reservnummer.

Enligt delegation

Yana Litins'ka

Titti Mattsson

Jonas Björk